

ISSN 2224-8609

ВІСНИК

**ВОЛИНСЬКОГО ІНСТИТУТУ
ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ**

№11

2015

інвестиційними проектами о галузі будівництва. Успіх інвестиційного проекту в будівельній галузі визначається багатьма факторами в тому числі ефективною системою планування і прогнозування подій, оцінки якості і ефективності інвестиційного проекту, сукупності внутрішніх і зовнішніх факторів будівельного підприємства. Наведене порівняння різних форм фінансування будівельних проектів підкреслюють роль проектного фінансування, що впливає на виділення специфічних особливостей формування інвестиційного портфелю будівельного підприємства.

Список використаних джерел

1. Лукасевич И. Я. Инвестиции: учеб./И. Я. Лукасевич. – М.: Вузовский учебник, ИНФРА-М, 2013. – 413 с.
2. Подшиваленко Г. П. и др. Инвестиции: учеб. пособие / Г.П. Подшиваленко, Н. И. Лахметника, М. В. Макарова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: КНОРУС, 2013. – 200 с.
3. Проскурин В. К. Социальная ответственность менеджмента как составная часть управления финансами предприятия / В. К. Проскурин // Финансовая жизнь. -2013. -№1.
4. Проскурин В. К. Оптимальная структура источников финансирования предприятий / В. К. Проскурин // Аудит и финансовый анализ. – 2013. - №3.
5. Стерник Г. М. Анализ рынка недвижимости для профессионалов / Г.М. Стерник, С. Г. Стерник. – М.: Экономика, 2009. — 606 с.
6. Федоренко В.Г. Инвестознaвствo : [підручник] / В.Г. Федоренко. – [3-тє вид., допов.]. - К. : МАУП, 2004. - 480 с.
7. Федоренко В.Г. Инвестування : підручник [для студ. вузів] / В.Г. Федоренко. – [вид. 2-ге, перероб. і доп.]. – Київ : Алерта, 2008. – 447 с.

УДК 621.311

Франишина С.Ю.

Вінницький національний технічний університет

КОНТРОЛЬНО-РЕГУЛЯТИВНА ФУНКЦІЯ – ОСНОВА РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ СТИМУЛЮВАННЯ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

В статті розглянуті особливості контрольно-регулятивного механізму енергозбереження в Україні, визначено його основні елементи, висвітлено закономірності державного регулювання енергоефективністю. Висвітлено також основні пріоритети подальшого розвитку функції державного контролю енергоспоживання, удосконалено елементи регулятивного механізму в сфері енергозбереження.

Ключові слова: контроль, процес енергозбереження, стимулювання енергозбереження

In this article describes main problems of control function energy saving in Ukraine. Defined.

main features of state regulation energy efficiency and energy saving. Also describes important priorities for further development state control of energy consumption, improved elements of the regulatory framework in the field of energy.

Key words: control, energy saving process, stimulation of energy efficiency.

В статье рассмотрены особенности контрольно-регуляторного механизма энергосбережения в Украине, определены основные элементы и закономерности государственного регулирования процесса энергосбережения. Обусловлены также основные приоритеты дальнейшего развития функции государственного контроля энергопотреблением, усовершенствованы элементы регуляторного механизма в сфере энергосбережения.

Ключевые слова: контроль, процесс энергосбережения, стимулирование энергосбережения.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язко з важливими науковими та практичними завданнями. Енергозбереження та підвищення енергетичної ефективності є світовою науковою проблемою, вирішення якої носить масовий першочерговий характер. Практика підвищення рівня енергозбереження в розвинених країнах доводить, що висока енергетична ефективність там досягається за допомогою застосування конкретних ціленаправлених методів, що визначені на державному рівні. В цілому світовий досвід застосування різного роду методів та заходів в сфері енергозбереження зводиться до єдиного принципу «батога і пряника», суть якого полягає в чіткому приміненні штрафних або заохочувальних заходів за результатами обліково-контрольних показників споживання паливно-енергетичних ресурсів.

Україна є однією з найбільш енергоємних країн світу, і відповідно має найнижчу енергетичну ефективність порівняно з європейськими країнами та країнами СНД[1]. На сьогодні в нашій країні практично не виконуються прописані на законодавчому рівні головні принципи енергозбереження, а тому і не працюють методи економічного стимулювання. Низька популярність та ефективність економічних методів зумовлена відсутністю єдиної системи критеріїв як своєрідної першооснови для призначення певного виду стимулювання.

Проблемі удосконалення контрольних функцій та вирішення задач управління енергоефективністю виробничо-господарських об'єктів присвячена велика кількість наукових робіт, що належать вітчизняним авторам, серед них Праховник А.В, Прокопенко В.В., Находов В.Ф., Бориченко О.В. та інші. В цих роботах започатковано дослідження в напрямку удосконалення та розвитку

методів оперативного контролю в сфері енергозбереження. Проте менше уваги приділялось контрольно-регулятивній функції енергозбереження - як основи для застосування механізмів економічного стимулювання.

Головною **метою** статті є висвітлення основних недоліків та проблем в сфері контролю за процесом енергозбереження в країні, аналіз діяльності контрольно-перевіряючих органів. Важливим також є визначення пріоритетних напрямків удосконалення контрольно-регулятивного механізму державної політики енергозбереження та виявлення першочергових заходів покращення функції контролю за процесом енергоспоживання та енергозбереження.

В статті здійснено дослідження в напрямку удосконалення функції контролю в сфері енергозбереження, що в свою чергу виступає першоосною, своєрідною відправною точкою для запровадження комплексу заходів фінансово-економічного стимулювання, пільгового кредитування, цільового фінансування, засобів податкового стимулювання в реалізації проектів енергозбереження.

Виклад основного матеріалу. Перші кроки щодо реалізації державної політики енергозбереження розпочаті ще з 1994 р. коли були створені Державний комітет України з енергозбереження – як центральний орган виконавчої влади в сфері реалізації державної політики з енергозбереження та Державну інспекцію з енергозбереження – державного органу з питань контролю за ефективним використанням енергетичних ресурсів.

Нові цілі в політиці енергоефективності вимагали інституційних змін на державному рівні, а тому у 2005 році Дежкоменергозбереження було розпущено (Указ Президента України №678/2005 від 20.04.2005) та його функції були передані Міністерству палива та енергетики. Проте незабаром потенційні конфлікти інтересів, які виникали через постійні делегування однієї служби іншій щодо управління енергетичним сектором в реалізації політики енергозбереження, було створено (Указ Президента України №1900 від 31.12.2005) новий орган державного управління в сфері енергозбереження – Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів (НАЕР).

Прагнучи підвищити ефективність державної політики в сфері енергозбереження та енергоефективності, в країні відбуваються наступні зміни: НАЕР перейменовують на Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження (ДАЕЕ) (Указ Президента України №462/2011 від 13.04. 2011 року), яке наділяють ширшими повноваженнями та завданнями[2,3].

За роки становлення української незалежності відбувались постійні інституційні зміни в сфері контролю та управління процесом енергозбереження в країні. Одні агентства замінюють іншими, де в більшості випадків змінюється лише назва та окремі функції. Результати ж діяльності, основні досягнення чи навпаки рівень недовиконання попередньо поставлених задач цих організацій

практично ніхто не оцінює, а відповідно і ніхто не несе відповідальності не лише за відсутність результату, а й за втрачений час та ресурси, що оцінюються цілими десятиліттями.

Аналогічна ситуація в країні з документальним забезпеченням процесу енергозбереження. Так, за період з 1994 по 2014 рік видано цілу низку різного роду програм, стратегій, перспективних планів, зокрема:

- Комплексна державна програма енергозбереження України (КДПЕУ 1996-2010 р.р.);
- Глобальна стратегія енергозбереження України;
- Національна програма «Нафта і газ України до 2010 року»;
- Енергетична Стратегія України на період до 2030 року;
- Програма державної підтримки розвитку нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії;
- Державна цільова програма енергоефективності на 2010-2015 роки;
- Національний план дій з впровадження енергоефективності на період до 2020 року;
- Окремі регіональні та галузеві програми з підвищення енергоефективності та енергозбереження.

Однак реалізації більшості із зазначених документів заважали різні чинники, серед яких: економічна нестабільність, політична криза, обмеженість цільового фінансування, недосконалість законодавчої бази та інші. Аналітичні дані щодо реалізації цих програм, наведені в різних наукових джерелах, свідчать про значне їх недофінансування.

Лише тільки Енергетична стратегія України декілька раз оновлювалась та переглядалась (у 2006, 2012 р.р.), проте навіть оновлений прогноз нового проекту стратегії не визначає чіткого напрямку дій та конкретизації завдань в сфері енергоефективності та енергозбереження.

Незважаючи на прийняття цілого комплексу законів, відповідних програм та стратегій, системності дій з питань реалізації державної політики енергозбереження не спостерігалось, існуюча політика управління енергозбереженням не має належного впливу на масштабні процеси енергозбереження в країні.

На сьогодні в країні діє система нормування паливно-енергетичних ресурсів, яка абсолютно не відповідає принципам прогресивності, відповідності, прозорості та дотримання. Встановлені норми витрат енергоресурсів у виробничому процесі практично не обґрунтовані та значно різняться між собою. Підприємства одного регіону, однієї галузі в своїй виробничій діяльності керуються нормами витрат енергоносіїв, що суттєво відрізняються між собою як за питомим, так і нормативним споживанням[4]. Абсолютно не підтримується принцип прогресивності встановлення таких норм, показники яких за десятки

років залишаються незмінними, а в окремих випадках взагалі зустрічається необґрунтоване їх підвищення порівняно із значеннями попередніх років.

В результаті перевірок, які проводились територіальними управліннями Державної інспекції з енергозбереження (сьогодні Державне агентство з енергетичної ефективності та енергозбереження) виявлялись факти встановлення індивідуальних норм під окреме підприємство, які відповідали особливостям його діяльності, технологічних процесів, рівня зношеності виробничого обладнання тощо.

В реальності така система контролю: «встановлення норм-планові перевірки-приписи (штрафні санкції)» є найбільш прямим проявом корупційних процесів в цій сфері. Об'єктивність оцінювання та результативність перевірок в більшій мірі залежало від суб'єктивних інтересів перевіряючого-інспектора.

Підвищення рівня усвідомлення окремого власника підприємства чи менеджера в необхідності реалізації політики енергозбереження процес дуже складний, так як доводиться докорінно змінювати підсвідомість та ламати уявлення про формальні норми, бюрократичні та корумповані планові перевірки.

Важливим призначенням функції контролю є використання його як бази для визначення фактичного рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів, як відправної точки для застосування різного роду стимулювання. Адже розмір пільг, що може бути наданий окремому підприємству, має бути прив'язаний до конкретно досягнутих показників економії енергоресурсів.

Головними напрямками в реалізації політики енергозбереження та підвищення енергоефективності є проведення не чергових планових перевірок та складання приписів за виявлені факти нераціонального використання чи перевитрат паливно-енергетичних ресурсів по результатам перевірки, а добровільних ініційованих керівництвом підприємства енергетичних аудитів (енергетичних обстежень) об'єкта, що претендує на отримання пільг та преференцій з державного бюджету. Все це повинно бути забезпечене принципами прозорості, публічності, відкритого доступу до показників проекту (рис.1). На законодавчому рівні має бути впроваджений електронний класифікатор-реєстр підприємств, що здійснюють впровадження енергозберігаючих проектів, досягли певної економії та отримують певний вид преференцій з державного бюджету.

Проведення енергетичного аудиту на підприємстві необхідно перш за все для об'єктивного встановлення резервів можливого наявного потенціалу економії енергоресурсів. Саме незалежний аудит повинен оцінювати рівень досягнення максимальної економії паливно-енергетичних ресурсів, особливо дефіцитних (природного газу, вугілля), що може отримати підприємство внаслідок реалізації проектів з енергозбереження. Це зумовлено необхідністю

встановлення першочерговості та рівня масштабності проектів, що підлягають державному фінансуванню.

В Україні діє Центральна група енергетичного аудиту (ЦГЕА), яка утворюється наказом Державного агентства з енергетичної ефективності та енергозбереження. ЦГЕА займається питаннями практичної організації та методичного забезпечення проведення енергетичних обстежень[5].

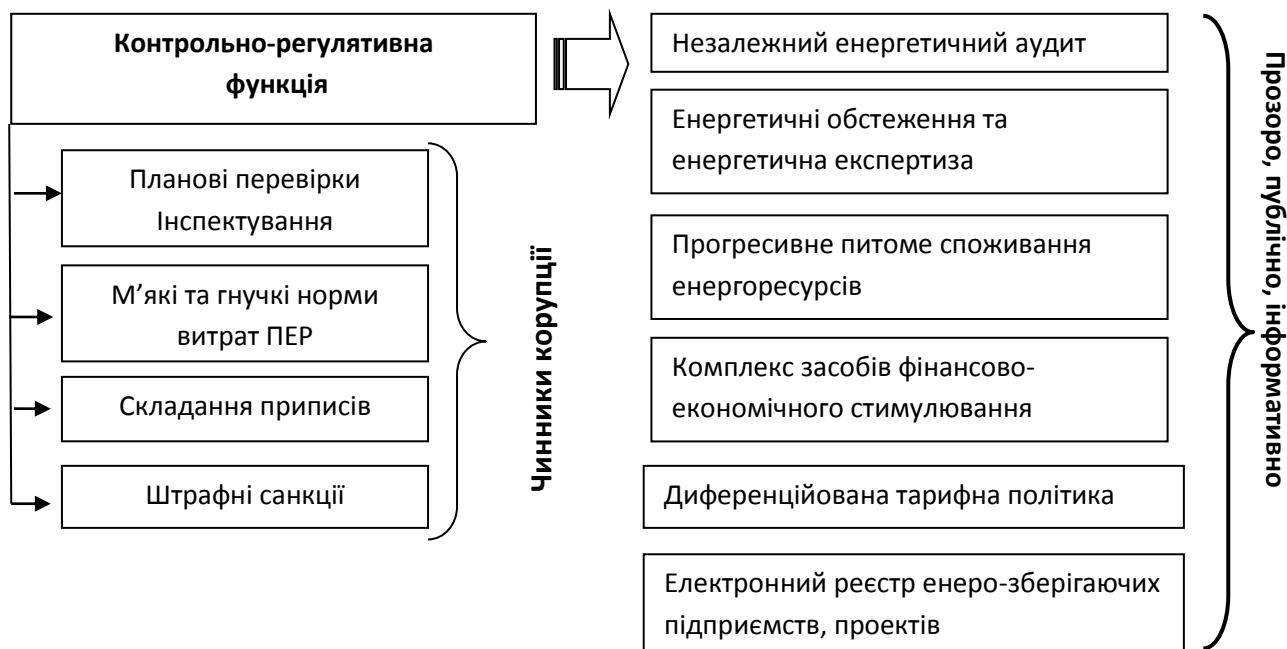

Рис. 1. Удосконалення контрольно-регулятивного механізму енергозбереження

[Авторська розробка]

Водночас розвиток сфери енергозбереження вимагає розширення діяльності організацій, що здійснюють енергетичний аудит на рівні ринкових засад незалежно від елементів державного втручання. При цьому слід передбачити на законодавчому рівні механізми, які б дозволили потенційним замовникам енергоаудитів здійснювати відбір енергоаудиторських фірм за показниками якісного надання послуг на основі їх власного іміджу. Тут також слід взяти до уваги, що в багатьох країнах для споживачів паливно-енергетичних ресурсів обов'язковим є періодичне проведення енергоаудиту.

Сьогодні в Україні мережа спеціалізованих організацій з проведення енергетичних обстежень та енергетичних аудитів нараховує близько 200 організацій[6]. Питання практичної організації та методичного забезпечення проведення енергетичних обстежень покладається на Центральне агентство з енергетичних обстежень, яке створюється ДАЕЕ.

Ключовою проблемою є удосконалення механізмів фінансування енергозбереження, зокрема заохочення його самофінансування підприємствами. Дійсно, за відсутності реальних джерел фінансування заходів з

енергозбереження та обігових коштів підприємств як джерела фінансування можуть розглядатись надмірні витрати на ПЕР у складі загальних матеріальних витрат на виробництво продукції. Механізм фінансування заходів з енергозбереження передбачає використання економії коштів, що досягається в результаті запровадження конкретних енергозберігаючих проектів.

Висновки. Сьогодні в Україні, як і ще за часів Радянського Союзу, контроль та управління ефективністю використання енергетичних ресурсів в усіх галузях суспільного виробництва традиційно здійснюється на основі системи нормування питомих витрат палива та енергії. Однак досвід останніх десятиліть свідчить, що діюча система нормування ПЕР має низку недоліків, які не дозволяють вважати відповідні норми, що встановлюються для різних підприємств, організацій та установ на основі діючих методик, достатньо обґрунтованими і прогресивними.

Однією з першочергових функцій є забезпечення систематичного та постійного контролю ефективності використання енергетичних ресурсів у виробництві, ініційованого керівництвом. Об'єктивна кількісна оцінка, контроль та аналіз ефективності використання енергоресурсів на виробничих об'єктах являють собою проблему, яка до цього часу не вирішена на задовільному рівні.

Без її вирішення не можуть успішно виконуватись і практично не застосовуються системи економічного стимулювання ефективного використання енергоресурсів, впровадження енергозберігаючого обладнання, технологій і заходів, створення й функціонування дієвого механізму залучення інвестицій у сферу енергозбереження, визначення потенціалу енергозбереження, економічної доцільності й пріоритетності здійснення енергозберігаючих проектів на конкретних підприємствах та в галузях суспільного виробництва.

Список використаних джерел

1. Короткий огляд законодавства щодо розвитку політики у сфері раціонального використання енергії в Україні. Європейсько-українське енергетичне агентство EUEA . [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – www.svb.org.ua/sites/polisypaper/
2. Огляд чинного законодавства у сфері енергоефективності [Електронний ресурс]. – Доступний з. – www.review_of_legislation.
3. Про затвердження Положення про Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. Офіційний сайт Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження. [Електронний ресурс]. – Доступний з. - <http://www.sae.gov.ua/>.
4. Сердюк, Т.В. Практичні аспекти нормування паливно-енергетичних ресурсів підприємств / Т.В. Сердюк, С.Ю. Франишина // Економіка і регіон. – 2010. – №1 (24). – С. 80-84.

5. Типова методика Загальні вимоги до організації та проведення енергетичного аудиту. Наказ Національного агентства України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – saee.gov.ua/documents/laws/Nakaz-56.doc.

6. Реєстр аудиторських фірм та аудиторів аудиторської палати України (станом на 29.12.2014). Офіційний сайт Аудиторської палати України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://www.apu.com.ua/>

УДК 334.72

Хілуха О.А., к.е.н.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті визначено трактування корпоративного управління як систему загальних правил, процедур та політики, за допомогою яких планується регулюється та контролюється діяльність підприємства. Були виявлені відмінності між категоріями «корпоративне управління» та «корпоративний менеджмент». Було виявлено, що структура корпоративного управління складається з явних і неявних контрактів між компанією та зацікавленими сторонами де розподіляються права та обов'язки, а також порядок узгодження суперечностей зацікавлених сторін відповідно до їх цілей та інтересів. Корпоративне управління забезпечує основу для досягнення цілей компанії, охоплює практично всі сфери управління, від планування до контролювання та вимірювання ефективності діяльності підприємства.

Ключові слова: корпоративне управління, корпоративний менеджмент, зацікавлені сторони, акціонери, рада директорів, продуктивність компанії.

In the article there was determined interpretation of corporate governance as the rules, processes, or laws by which businesses are operated, regulated, and controlled. There were explained differences between categories «corporate governance» and «corporate management. There was defined that corporate governance framework consists of explicit and implicit contracts between the company and the stakeholders for distribution of responsibilities, rights, and rewards, procedures for reconciling the sometimes conflicting interests of stakeholders in accordance with their goals and roles. Since corporate governance also provides the framework for attaining a company's objectives, it encompasses practically every sphere of management, from action plans and internal controls to company performance.

Keywords: corporate governance, corporate management, stakeholders, shareholders, board of directors, company performance.

В статье определено трактовка корпоративного управления как систему общих правил, процедур и политики, с помощью которых планируется регулируется и контролируется деятельность предприятия. Были выявлены различия между